ΤΑ ΑΠΟΡΡΗΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΣΤΕΗΤ ΝΤΗΠΑΡΤΜΕΝΤ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΟΥΝ:

Πώς εἶδαν οἱ Ἀμερικάνοι τὴν πτώση τῆς Χούντας

ΤΙ ΕΒΛΕΠΕ ΚΑΙ ΤΙ ΕΓΡΑΦΕ Ο ΧΕΝΡΥ ΤΑΣΚΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΤΟΥ ΣΤΙΣ ΔΩΔΕΚΑ ΚΡΙΣΙΜΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ 22 ΙΟΥΛΙΟΥ ΩΣ ΤΙΣ 2 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1974

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 3 Αὐγούστου.—

Η ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ τῆς χούντας στὴν Ἑλλάδα καὶ ὁ σχηματισμός τῆς κυβερνήσεως ἐθνικῆς ἑνότητας ὑπὸ τὸν κ. Καραμανλὴ πρὶν ἀπὸ πέντε χρόνια εἶχαν γίνει δεκτὰ μὲ ἀρκετὸ σκεπτικισμὸ ἀπὸ Ἀμερικανοὺς διπλωμάτες στὴν Ἀθήνα, οἱ ὁποῖοι γενικὰ ἀντιμετώπιζαν μὲ «περίσκεψη» καὶ ἀρκετὲς φορὲς μὲ ἀμφιβολία τὸ μέλλον καὶ τὴ διωσιμότητα τῆς κυβερνήσεως.

Οἱ Ἀμερικανοὶ διπλωματικοί, οἱ ὁποῖοι περιορίζονται στὶς ἀρχὲς τουλάχιστον νὰ χαρκτηρίζουν τὴ μεταπολίτευση ἁπλῶς ὡς «σοβαρὴ πολιτικὴ ἀνακατάταξη», δὲν ἀποκλεῖουν ἀνοικτὲς, μολονότι περιορισμένες, συγκρούσεις μεταξὺ «θυμάτων (στρατοῦ) πιστῶν στὸν Ἰωαννίδη» καὶ στρατιωτικῶν μονάδων «φιλοκαραμανλικῶν τάσεων» ἀκόμη καὶ πολιτῶν. Καὶ σὲ μιὰ τουλάχιστον περίπτωση, στὶς 8 Αὐγούστου 1974, προβλέπουν ὡς ἐπικείμενες νὰ ἐκδηλωθοῦν σύντομα «σοβαρὲς διασπαστικὲς τάσεις» μέσα στοὺς «ἀνωτέρους ἀξιωματικοὺς» τοῦ Στρατοῦ, γεγονὸς ποὺ διαβλέπουν ὅτι θὰ ἔχει γενικότερες συνέπειες γιὰ τὴν ἑλληνικὴ κυβέρνηση.

Ἀναμονὴ τρίτης χούντας

Ἡ ἀμερικανικὴ προσβεία στὴν Ἀθήνα, κατὰ τὰ φαινόμενα, πιθανότερο θεωροῦσε μιὰ τρίτη χούντα ἢ τουλάχιστον μιὰ μεταβατικὴ πολιτικοστρατιωτικὴ κυβέρνηση μὲ ἔντονη τὴν παρουσία τοῦ στρατιωτικοῦ στοιχείου

Η ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΩΝ ΗΠΑ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΠΕΡΙΜΕΝΕ ΜΙΑ ΤΡΙΤΗ ΧΟΥΝΤΑ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΑΤΤΙΛΑ. ΕΙΧΕ ΠΟΛΛΕΣ ΑΜΦΙΒΟΛΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ «ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ» ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΔΙΕΒΛΕΠΕ ΤΟ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟ ΕΝΟΠΛΗΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΔΙΚΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ

παρὰ κυβέρνηση Καραμανλή, νὰ διαδέχεται τὸ «χάος» καὶ τὴ «γενικὴ σύγχυση» ποὺ δημιουργήθηκε μετὰ τὴν τουρκικὴ εἰσβολὴ στὴν Κύπρο.

«Κίνηση ἀξιωματικῶν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἔχει ἐκδηλωθεῖ καὶ στοχεύει στὴ δημιουργία κυβερνήσεως», πληροφορεῖ τὸ Σταῖητ Ντιπάρτμεντ ὁ Τάσκα, στὶς 22 Ἰουλίου 1974. Καὶ διαβιβάζει ἐνημερωτικὸ σημεῖωμα στὸ ὁποῖο διευκρινίζει ὅτι ἡ «κίνηση» θέλει νὰ συνεχιστεῖ ὁ καθοριστικὸς ρόλος τῶν ἐνόπλων δυνάμεων στὴ διαμόρφωση τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς ἀλλὰ καὶ ἐπιδιώκει τὴ «συνεργασία» μὲ Ἕλληνες πολιτικοὺς «σὲ ἴση μοίρα». Οἱ πληροφορίες τῆς ἀμερικανικῆς πρεσβείας εἶναι ὅτι ἡ «κίνηση» ἔχει «μιὰ ἰδεολογικὴ συγγένεια μὲ τοὺς στρατιωτικοὺς ἡγέτες τῶν τελευταίων ἐτῶν (Παπαδόπουλο, Μακαρέζο, Ἀγγελή, Ἰωαννίδη)», καὶ πιστεύει ὅτι εἶναι σὲ γνώση τοῦ Ἰωαννίδη εἴτε «μερικῶν συνεργατῶν του».

Στὸ συνοδευτικὸ ἔγγραφο ὁ Τάσκα χαρακτηρίζει τὴν κίνηση αὐτὴ «ἀξιοπρόσεκτη», προσθέτει, ὅμως, ὅτι δὲν ἔχει καμιὰ ἀμεσότερη πληροφορία γιὰ τὸ χαρακτήρα της, τὰ πρόσωπα ποὺ τὴ συγκροτοῦν καὶ τὴν ἰσχύ της. Τρεῖς μέρες προηγουμένως εἶχε μεταδώσει ἀνάλογες πληροφορίες.

Ἐπιφυλάξεις γιὰ τὴ νέα κυβέρνηση

Ἀκόμη ὅταν σχηματίστηκε ἡ κυβέρνηση ἐθνικῆς ἑνότητας οἱ Ἀμερικανοὶ διπλωματικοὶ στὴν Ἀθήνα μένουν ἐπιφυλακτικοὶ γιὰ τὸ μέλλον της:

«Εἶναι ἀμφίβολο ἂν ὁ ἔλεγχος τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν μονάδων ἀσφαλείας (ἐκ μέρους τῆς δημοκρατικῆς κυβερνήσεως «εἶναι πλήρης», σημειώνει ἔγγραφο τῆς πρεσβείας τῶν Ἡν. Πολιτειῶν μὲ ἡμερομηνία 29 Ἰουλίου 1974 τὸ ὁποῖο ὑπογράφει ὁ Τάσκα. Καὶ μιὰ ἑβδομάδα ἀργότερα, στὶς 6 Αὐγούστου, σύμβουλος τῆς πρεσβείας «πληροφορεῖται», καὶ σπεύδει νὰ μεταδώσει στὸ Σταῖητ Ντιπάρτμεντ, ὅτι λαμβάνονται συνεχῶς ἔκτακτα μέτρα ἀσφαλείας γιατὶ ἡ κυβέρνηση «δὲν ἔχει ἐμπιστοσύνη» στοὺς ἀνωτέρους στρατιωτικοὺς οἱ ὁποῖοι ἐμφανίζονται νὰ «δυσφοροῦν», μεταξὺ ἄλλων καὶ γιὰ τὴν «ἀπονατοποίηση» τῆς Ἑλλάδας.

Συγκεκριμένα στοιχεῖα, γραπτὲς μαρτυρίες καὶ ἔγγραφα διπλωματικῶν ὑπηρεσιῶν τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τὰ ὁποῖα ἦταν τελευταία στὴ διάθεση τοῦ «Βήματος», μαρτυροῦν ὅτι πέρα ἀπ' τὸ «ἐνδιαφέρον» τοῦ Κίσσινγκερ νὰ περισταλεῖ τὸ «συμμαχικὸ σχίσμα» ποὺ δημιοῦργησε ἡ ἀνατροπὴ τῆς χούντας στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ Κυπριακό, ἡ ἀμερικανικὴ πρεσβεία στὴν Ἀθήνα εἶχε σαφεῖς ὁδηγίες νὰ ἀναφέρει λεπτομερῶς κάθε πληροφορία ποὺ ἔδειχνε τὴν «ἀτμόσφαιρα» στὴν Ἑλλάδα μὲ τὴ μεταβολὴ ποὺ σημειώθηκε, καὶ νὰ ἐκτιμήσει εἰδικότερα δυὸ στοιχεῖα: τὴ διωσιμότητα τῆς κυβερνήσεως Καραμανλὴ καὶ, δεύτερο, τὶς γενικότερες πολιτικὲς ἀντιδράσεις στὴν Ἑλλάδα.

Φόβοι ἐνοπλης ἀντιδράσεως

Οἱ Ἀμερικανοὶ διπλωμάτες στὴν πυκνὴ ἀλληλογραφία τους πρὸς τὸ Σταῖητ Ντιπάρτμεντ ἐκείνες τὶς ἡμέρες βεβαιώνουν ὅτι καὶ ἄλλες διπλωματικὲς ὑπηρεσίες στὴν Ἀθήνα «μὲ τὶς ὁποῖες διατηροῦν ἐπαφὴ ἀνταλλαγὼν πληροφοριῶν» εἶχαν τὶς ἴδιες περίπου ἀντιλήψεις γιὰ τὴ διωσιμότητα τῆς δημοκρατικῆς κυβερνήσεως μολονότι ὁρισμένοι ξένοι διπλωμάτες (Βρετανοὶ καὶ Γιουγκοσλάβοι) δὲ φαίνεται νὰ ἦταν ἐξίσου σύμφωνοι γιὰ τὸ ἐνδεχόμενο, εἴτε ἔστω τὴν προοπτικὴ, ἐνοπλης ἀντίδρασης τῶν ἰωαννιδικῶν.

Οἱ Ἀμερικανοὶ ὑπογραμμίζουν ἐπίσης ὅτι «δυτικὲς καὶ ἄλλες διπλωματικὲς πηγές» στὴν Ἀθήνα οἱ ὁποῖες διατηροῦσαν ἐπαφὴ μὲ τοὺς ἀντιδικτατορικοὺς μεταβίβαζαν τὶς ἐντονες ἀνησυχίες καὶ ὡς ἕνα βαθμὸ τοὺς φόβους τῶν ἀντιστασιακῶν γιὰ ἕνα πιθανὸ ἀντι-ἰωαννιδικό, ἀντιδημοκρατικὸ πραξικόπημα ἐκ μέρους «σοβαρῶν ἀξιωματικῶν κυρίως τοῦ στρατοῦ».

Ὁ Τάσκα, ὁ ὁποῖος κάνει ἐπίδειξη τῶν «γνωριμιῶν» του μὲ μέλη τῆς πρώτης κυβερνήσεως Καραμανλὴ (σημ.: δὲν ἀναφέρει ὀνόματα) «εἰδοποιεῖ» τὸν προϊστάμενό του Κίσσινγκερ, στὶς 9 Αὐγούστου, ὅτι ἡ ἀποχώρηση τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τὸ ΝΑΤΟ εἶναι «πολιτικὴ ἐνέργεια» καὶ ὄχι στρατιωτικὴ πράξη, καὶ διαβεβαιώνει πὼς «οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ θέλουν νὰ παραμένουν πιστοὶ στὸ ΝΑΤΟ».

Ὅταν ἐπανέρχεται σὲ μιὰ ἀνάλογη διαπίστωση, λίγες ἡμέρες ἀργότερα, ὁ Τάσκα θεωρεῖ χρέος του νὰ τονίσει στοὺς προϊσταμένους του στὸ Σταῖητ Ντιπάρτμεντ ὅτι θὰ πρέπει «νὰ ἐκτιμήσουν ἀνάλογα» αὐτὴ τὴν πίστη τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν στὸ ΝΑΤΟ.

Καὶ κλίμα μικροπανικοῦ

Κλίμα μικροπανικοῦ φαίνεται νὰ ἐπικρατοῦσε ἀνάμεσα στὰ ἀνώτερα κλιμάκια τῆς ἀμερικανικῆς πρεσβείας στὴν Ἀθήνα ἐκείνες τὶς ἡμέρες, ποὺ ὁπωσδήποτε «κατελήφθησαν ἐξ ἀπροόπτου» ἀπὸ τὴν ἀνατροπὴ τῆς χούντας. Τὸ διπλωματικὸ προσωπικὸ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν στὴν Ἀθήνα δείχνει νὰ ἀνησυχεῖ πὼς θὰ τοῦ καταλογιστοῦν εὐθύνες γιὰ τὴ μωμία του καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ δείξει πὼς ἦταν ἐνήμερο. Ἐπιμένει νὰ ἀναφέρεται σὲ «προηγούμενες ἐκθέσεις». Ὅτι π.χ. εἶχε ἐπισημάνει ἀπὸ καιρὸ τὴν... «ἀνησυχία μεταξὺ στρατιωτικῶν» γιὰ τὴν τροπὴ τοῦ θέματος τῆς Κύπρου (26 Ἀπριλίου 1974) ἀκόμη γιὰ τὴν «πίεση» τῶν ἀριστερῶν καὶ φιλοαριστερῶν στοιχείων στὴν Ἀθήνα (30 Ἰανουαρίου). Μάλιστα ὁ Τάσκα, στὶς 26 Ἰουλίου, σὲ μιὰ θρηνώδη ἔκθεσή του πρὸς τὸν Κίσσινγκερ, ἀναφέρεται καὶ σὲ ἐνημέρωση τοῦ Κογκρέσσου ποὺ ἔκανε ὁ ἴδιος στὶς ἀρχὲς τοῦ 1974 ὅταν, καθὼς ἔλεγε, «ἐπέμεινε» πὼς θὰ ὑπάρξει ἔνταση στὴν Ἑλλάδα καὶ ὀξύνση τοῦ ἀντιδικτατορικοῦ ἀγώνα.

Ἡ διπλωματικὴ ἀλληλογραφία μεταξὺ ἀμερικανικῆς πρεσβείας καὶ Σταῖητ Ντιπάρτμεντ —ἔστω καὶ τὰ λίγα ἔγγραφα ποὺ ἔχει ὑπόψη του «Τὸ Βῆμα»— δίνει ἀρκετὰ εὐδιάκριτα αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἀμηχανίας τῶν Ἀμερικανῶν διπλωματῶν στὴν Ἀθήνα, οἱ ὁποῖοι παραφοῦσκωναν συνήθως τὶς ἐκθέσεις τους μὲ πλῆθος «μᾶς εἶπαν», «τοῦ εἶπαν», «ἀκούσαμε» κλπ. Καθὼς καὶ μὲ ἐκτιμήσεις ποὺ σήμερα φαίνονται ἀρκετὰ ἀφελεῖς...

Τί ἔγραφαν τὴν παραμονὴ

Ἡ ἀφιξη τοῦ κ. Καραμανλὴ στὴν Ἀθήνα καὶ ὁ σχηματισμὸς κυβερνήσεως ἀπὸ τὸν Καραμανλὴ εἶναι ὁπωσδήποτε μιὰ «ἀπρόβλεπτη ἐξέλιξη» γιὰ τοὺς Ἀμερικάνους διπλωμάτες. Καὶ μολονότι ὁ Τάσκα στὶς 25 Ἰουλίου πληροφορεῖ τὸ Σταῖητ Ντιπάρτμεντ ὅτι «Βρετανοὶ διπλωματικοὶ ποὺ διατηροῦν τρέχουσες ἐπικοινωνίες μὲ Ἕλληνες πολιτικοὺς τοῦ κέντρου» τὸν εἶχαν ἐνημερώσει γιὰ ἕνα τέτοιο ἐνδεχόμενο, εἶναι ἀρκετὰ φανερὸ ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία τῶν προηγουμένων ἡμερῶν ὅτι ἡ ἀμερικανικὴ πρεσβεία ἔκανε ἄλλες προβλέψεις: στὶς 19 Ἰουλίου, λόγου χάρη, πιθανολογεῖ «νέα στρατιωτικο - πολιτικὴ» κυβέρνηση, χωρὶς νὰ ἀποκλείει καὶ μιὰ παραλαγὴ κυβερνήσεως Μαρκεζίνη.

Ἐνημερωτικὸ σημεῖωμα

Τὸ σχετικὸ ἐνημερωτικὸ σημεῖωμα, δίχως ὑπογραφή, ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἀκόλουθα :

.. ..

2. Περίπτωση κυβερνητικῆς μεταβολῆς. Αὐτὸ πρέπει νὰ ἀντιμετωπιστεῖ σὰ σοβαρὴ πιθανότητα, δεδομένου ὅτι εἶναι γενικὴ διαπίστωση πὼς τὸ (σημερινὸ) κυβερνητικὸ σχῆμα μὲ τὴ δυαδικὴ ἐξουσία πολιτικῶν - στρατιωτικῶν δημιουργεῖ προβλήματα ἡγεσίας καὶ δὲν εἶναι ὅσο πρέπει ἀποτελεσματικό...

Μιὰ ἀναζήτηση προσώπου γιὰ νὰ διαδεχτεῖ τὸν Ἀνδρουτσόπουλο ἔχει ἤδη ἀρχίσει καὶ οἱ πληροφορίες μας εἶναι ὅτι ἔχουν βολιδοσκοπηθεῖ στενοὶ συνεργάτες τοῦ Ἰωαννίδη γιὰ σχηματισμὸ νέας στρατιωτικο - πολιτικῆς ἡγεσίας — κυβερνήσεως, σημείωση).

Περίπτωση ἐπιστροφῆς σὲ Μερκεζίνη ἀποκλείεται, μολονότι ὁ Μπραβάκος κάνει λόγο καὶ γιὰ «ἀνάλογο κυβερνητικὸ σχῆμα...» καὶ τὴν ἑπομένη, ὁ ἴδιος ὁ Τάσκα μεταδίδοντας στὴν Οὐάσιγκτον γιὰ κάτι ἀπροσδιόριστα ἐπεισόδια σὲ βάρος Ἀμερικανῶν στὴν Ἐλευσίνα, τὰ ὁποῖα ὁ ἴδιος θεωρεῖ «ἀνεύθυνες τρομοκρατικὲς ἀπειλές», προσθέτει ὅτι αὐτὴ ἡ κατάσταση «ἐλπίζεται» νὰ τελειώσει σύντομα μὲ τὴ δημιουργία «πολιτικοστρατιωτικῆς κυβερνήσεως, μὲ ἰσχυρὴ συγκεντρωτικὴ ἐξουσία».

Ἐνδιαφέρον ἀσφαλῶς παρουσιάζει ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Σταῖητ Ντηπάρτμεντ νὰ ἐνημερωθεῖ γιὰ τὸ «πολιτικὸ κλειδοσκόπιο» τῆς Ἑλλάδας ἐκείνη τὴν περίοδο. Ὑπάρχουν τρεῖς τουλάχιστον ἐκθέσεις τῆς πρεσβείας πρὸς τὴν Οὐάσιγκτον μεταξὺ 20 Ἰουλίου καὶ 23 Αὐγούστου 1974, ὅλες προφανῶς σὲ ἀπάντηση ἐρωτημάτων, καὶ φαίνεται πὼς ὁ Τάσκα ἔδωσε προσωπικὰ καὶ ἕνα ἀκόμη ἀναλυτικὸ σχετικὸ μνημόνιο στὸν Σίσκο, ὅταν ὁ Ἀμερικανὸς ὑφυπουργὸς ἦρθε στὴν Ἀθήνα μὲ τὴν κρίση τοῦ Κυπριακοῦ.

Ἀποφεύγοντας νὰ κάνει ἀριθμητικὲς ἐκτιμήσεις ἡ ἀμερικανικὴ πρεσβεία ἀναγνωρίζει (20 Ἰουλίου) ὅτι «ὄχι μόνο οἱ νέοι διανοούμενοι καὶ μέγα μέρος τῶν ἐπιχειρηματιῶν καὶ τοῦ κόσμου τῶν διομηχάνων» εἶναι ἐχθρικὴ στὸ καθεστὼς Ἰωαννίδη καὶ «πολὺ ἐνοχλημένοι» ἀπὸ τὸ πραξικόπημα κατὰ Μακαρίου, θεωρεῖ ὅμως ὅτι ἡ χούντα ἔχει κερδίσει τὴ «σιωπηρὴ ὑποστήριξη» τοῦ ἀγροτικοῦ κόσμου καὶ τῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐργατῶν στὶς πόλεις.

Καὶ ἀμέσως μετὰ

Λίγες ἡμέρες ἀργότερα (2 Αὐγούστου), ὡστόσο, καθὼς τὸ πραξικόπημα στὴν Κύπρο ὁδήγησε στὴν τουρκικὴ εἰσβολὴ καὶ στὴ μεταπολίτευση στὴν Ἑλλάδα, ἡ ἀμερικανικὴ πδεσβεία σημειώνει ὁτι «μία μεγάλη ὁμάδα ἀντιστασιακῶν, ἡ ὁποία παίζει σημαντικὸ ρόλο στὴ διαμόρφωση τῆς καταστάσεως καὶ τοῦ δημοκρατικοῦ προσανατολισμοῦ (τῆς Ἑλλάδας) φαίνεται ὁτι ἐλέγχεται ἀπὸ φιλοσοβιετικὰ κομμουνιστικὰ στοιχεῖα... ἔντονη εἶναι ἐπίσης ἡ παρουσία τοῦ παραδοσιακοῦ κέντρου», γιὰ τὸ ὁποῖο προβλέπει «ἀξιόλογη πολιτικὴ δραστηριότητα καὶ ἐπηρεασμὸ τῶν θεσμικῶν μέτρων» ποὺ θὰ ληφτοῦν.

Στὶς 25 Αὐγούστου, ἀπαντώντας προφανῶς σὲ κάποιο συγκεκριμένο ἐρώτημα τῆς Οὐάσιγκτον, ἡ πρεσβεία παρατηρεῖ ὅτι «ἕνα δυναμικὸ κομμάτι (SLICE) τοῦ κέντρου εἶναι τοποθετημένο σαφῶς πρὸς τὴν ριζοσπαστικὴ παράταξη (CAMP) τοῦ Ἀνδρέα Παπανδρέου», ἀλλὰ «ἐσωτερικὲς ἔριδες πολιτικοῦ προσανατολισμοῦ, ὀργανωτικὴ ἀνεπάρκεια καὶ ἰδεολογικὴ ἀσάφεια» ποὺ ἐπικρατοῦν σ' αὐτὸ τὸ «κομμάτι» περιορίζουν τὴν πολιτικὴ σημασία του καί, φυσικά, τὸ ρόλο του στὴ διαμόρφωση τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων.

Καθὼς ἡ κρίση στὸ κυπριακὸ βρισκόταν σὲ πλήρη ἔνταση ὁρισμένοι Ἀμερικανοὶ διπλωμάτες ἔβλεπαν σὰν «λογικὸ ἐπακόλουθὸ» της ἐνα πόλεμο ὁλκῆς μεταξὺ Ἑλλάδας καὶ Τουρκίας, μολονότι οἱ ἴδιοι σημείωναν ὁτι μιὰ ἑλληνο - τουρκικὴ ἀναμέτρηση θὰ ἀποτελοῦσε τὴν «ταφόπετρα» γιὰ τὴν κυβέρνηση Καραμανλὴ καὶ «ἀντιλαμβάνονταν» ὁτι τὸ ἴδιο πιστεύουν οἱ περισσότεροι Ἕλληνες πολιτικοί, περιλαμβανομένων καὶ τῶν χουντικῶν.

Κατὰ τὰ φαινόμενα τὸ Σταῖητ Ντιπάρτμεντ, μὲ ἐξαίρεση ἴσως τὸν Κίσσινγκερ, συμμεριζόταν τὸ φόβο γιὰ τὶς συνέπειες μιᾶς ἐνοπλης ἑλληνο - τουρκικῆς σύρραξης ἂν καὶ δὲν ἦταν πολὺ δέβαιο ὁτι ἡ κρίση τοῦ κυπριακοῦ θὰ ὁδηγοῦσε καὶ σὲ «ἐνδοσυμμαχικὴ ρῆξη».

Ἐπικείμενος ὁ πόλεμος

Τόσο πιθανὸ, καὶ ἴσως ἐπικείμενο, ἕναν τέτοιο πόλεμο ἔβλεπε ἡ ἀμερικανικὴ πρεσβεία στὴν Ἀθήνα, ὥστε στὶς 22 Ἰουλίου προειδοποίησε ἐκλεκτικὰ ἀρκετὲς ἀμερικανικὲς οἰκογένειες νὰ εἶναι ἕτοιμες γιὰ ἐνδεχόμενη ἀναχώρηση ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Ἀθήνας. Καὶ ἀργότερα τὴν ἴδια ἡμέρα ρώτησε τὸ Σταῖητ Ντηπάρτμεντ ἂν προβλέπεται «ἐπιχείρηση ἀπομακρύνσεως τῶν ἀμερικανικῶν οἰκογενειῶν». (Δὲν εἶναι γνωστὸ τί ἀπάντησε ὁ Κίσσινγκερ).

Τοῦ ἀνταποκριτῆ μας **ΣΤ. ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ**

Φυσικά, οἱ Ἀμερικανοὶ στὴν Ἀθήνα καὶ Οὐάσιγκτον ἔβλεπαν τὸ ἐνδεχόμενο ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου ὑπὸ τὸ πρίσμα ἀποκλειστικὰ τῶν ἀμερικανικῶν συμφερόντων. Καὶ ἀνάλογες εἶναι οἱ ἐκτιμήσεις, ἀλλὰ καὶ οἱ φόβοι, ποὺ διατυπώνουν ἄλλοι δυτικοὶ διπλωμάτες στὴν Ἀθήνα ἐκείνη τὴν ἐποχή. Ἀγνωστο ἂν συνέβη πραγματικὰ ἢ ἂν ὁ Τάσκα τὸ ἐπινόησε γιὰ νὰ ὑπογραμμίσει περισσότερο τοὺς σχετικοὺς κινδύνους, ἐπείγον τηλεγράφημά του στὶς 20 Ἰουλίου πρὸς τὸν Κίσσινγκερ ἀναφέρει καὶ τὰ ἑξῆς:

«...Βρετανοὶ διπλωμάτες πιστεύουν ὁτι ἡ Οὐάσιγκτον πρέπει νὰ ἀποτρέψει ἑλληνο - τουρκικὴ σύγκρουση πάση θυσία... ἕνας τέτοιος (πόλεμος) θὰ κάνει νὰ δεινοπαθήσουν τὰ ἀμερικανικὰ συμφέροντα καὶ ἐπίσης τὰ γενικότερα συμμαχικά, στὴν περιοχὴ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἔκβαση (τῆς σύγκρουσης) καὶ τὴ διάρκειά της». Καὶ προσθέτει τὴ δική του ἐκτίμηση: ἕνας ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος σήμερα θὰ εἶναι ἀσήκωτο βάρος γιὰ τὶς Ἡν. Πολιτεῖες».

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀνατροπὴ τῆς χούντας, ὅταν πλέον ἡ ἀμερικανικὴ πρεσβεία εἶχε, μεταξὺ ἄλλων, καὶ «διαβεβαιώσεις ἐκ μέρους τοῦ ὑπουργοῦ Ἀμύνης Εὐάγγελου Ἀβέρωφ, ὁ ὁποῖος ἐκφράζει ἀπόψεις ὅλης τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας τοῦ τόπου καὶ τοῦ στρατοῦ» ὁτι ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνηση δὲν ἐπιθυμεῖ πόλεμο μὲ τὴν Τουρκία, ὁ Τάσκα στὶς 31 Ἰουλίου, ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπισημαίνει στὴν Οὐάσιγκτον ὁτι «θὰ πρέπει νὰ συνεχίσει καὶ πρὸς τὶς δύο πρωτεύουσες τὶς ἐνέργειες γιὰ νὰ ἀποτραπεῖ ἐπιδείνωση τῆς ὅλης καταστάσεως...

Μιὰ ἐνοπλη σύγκρουση δὲν πρέπει νὰ ἀποκλείεται (γιατὶ οἱ αἰτίες ποὺ μπορεῖ νὰ τὴν προκαλέσουν ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν, τὸ ἑλληνικὸ ἐθνικὸ κύρος ἔχει πληγεῖ σοβαρά, καὶ πολλοὶ Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ ἀλλὰ καὶ πολιτικοὶ διαφόρων τάσεων εἶναι ἀντίθετοι στὴν ἰδέα τῆς μειώσεως τῆς (ἑλληνο - τουρκικῆς) ἐντάσεως...». (Δὲν ἀναφέρονται στοιχεῖα γι' αὐτοὺς τοὺς «πολιτικοὺς διαφόρων τάσεων» — σημείωση).

Αἰφνίδια ἀπομόνωση

Ἀπὸ τὴν πρόχειρη ἀνάγνωση μερικῶν μόνο ἐγγράφων ἀπὸ τὸν ὄγκο τῆς ἀλληλογραφίας τῆς ἀμερικανικῆς πρεσβείας στὴν Ἀθήνα μὲ τὸ Σταῖητ Ντηπάρτμεντ ἐκείνη τὴν ἐποχή, εἶναι φανερὸ ὁτι οἱ Ἀμερικανοὶ διπλωμάτες βρέθηκαν ξαφνικὰ ἀπομονωμένοι. Εἶτε γιατὶ δὲν εἶχαν παρὰ ἐλάχιστες ἐπαφὲς μὲ τὴν κυβέρνηση ἐθνικῆς ἑνότητας καὶ τοὺς στρατιωτικοὺς της, εἴτε γιατὶ οἱ «πηγὲς» τους, πολιτικὲς καὶ στρατιωικὲς, τοὺς ἀπέφευγαν μετὰ τὴν κατάρρευση τῆς χούντας, ἡ πρεσβεία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν βρίσκεται τὸν Ἰούλιο καὶ Αὐγουστο τοῦ 1974 ἀρκετὰ ἔξω ἀπὸ τὴ διαμόρφωση τῆς καταστάσεως στὴν Ἑλλάδα. Τουλάχιστον αὐτὸ μαρτυροῦν ἔγγραφα ποὺ ἐπαψαν πλέον νὰ θεωροῦνται «ἐμπιστευτικά», χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὁτι δόθηκαν καὶ στὴ δημοσιότητα.

Μὲ ἀρκετὸ παράπονο ὁ Τάσκα, στὶς 2 Αὐγούστου, ὁμολογεῖ ὁτι «ἔχει στερηθεῖ τελευταία κάθε ἀπ' εὐθείας ἐπαφὴ μὲ τὴν κυβέρνηση» καὶ ὁτι ἀποφεύγει ἀκόμη καὶ τὶς τρέχουσες διπλωματικὲς ἐπαφὲς μὲ τὸ ἑλληνικὸ ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν...

Οἱ παροχὲς τῆς χούντας

Ὡστόσο, εἶναι σὲ θέση «μὲ βάση τὶς πιὸ πρόσφατες συλλογικὲς πληροφορίες» νὰ ἐκτιμήσει τὴν ἴδια ἡμέρα ὁτι: «...σὲ ὁ,τι ἀφορὰ τὴν οἰκονομία, ἡ κυβέρνηση Καραμανλὴ — Μαῦρου θὰ ἀντιμετωπίσει δυσχέρειες καὶ θὰ ἀναγκαστεῖ νὰ λάβει μέτρα πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς σταθερότητας τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος, τὴ συγκράτηση τῶν τιμῶν καὶ τὴν παραγωγικὴ δραστηριότητα».

Καὶ ἀμέσως παρακάτω: «Οἱ στρατιωτικὲς κυβερνήσεις τῶν τελευταίων ἐτῶν φρόντισαν νὰ γλυκάνουν τὸ δόντι τῶν Ἑλλήνων ἀγροτῶν μὲ παροχὲς, (δωρεάν) ἐπιδόματα, πιστώσεις, διευκολύνσεις καὶ ὑπηρεσίες... (ὡς ἐκ τούτου) ἡ κυβέρνηση Καραμανλὴ — Μαῦρου θὰ εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ παρακολουθήσει (SIC) αὐτὴ τὴν οἰκονομικὴ πολιτική...».

Ὁ ἀντιαμερικανισμὸς στὴν Ἑλλάδα φαίνεται νὰ ἀπασχολεῖ ἰδιαίτερα τὸν Τάσκα καὶ τοὺς πολιτικούς του σύμβουλους. Οἱ «ἀντιαμερικανικὲς ταραχὲς», ἡ σχετικὴ ἄρθρογραφία τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων καὶ μερικὲς ἀκαθόριστες «ἐκδηλώσεις τρομοκρατικῶν ἐνεργειῶν» μεταδίνονται ἀνελλιπῶς στὴν Οὐάσιγκτον, καὶ τηρεῖται λεπτομερὴς κατάλογος ὅλων τῶν δηλώσεων πολιτικῶν προσωπικοτήτων μὲ περιεχόμενο ἀντιαμερικανικό.

Δύο τουλάχιστον φορὲς ὁ ἀντιαμερικανισμὸς ἦταν τὸ ἀποκλειστικὸ θέμα συσκέψεως στὶς ὁποῖες ἔλαβαν μέρος ὅλοι οἱ προϊστάμενοι γραφείων καὶ ὑπηρεσιῶν, περιλαμβανομένων τῶν ὑπηρεσιῶν ἀσφαλείας (στρατιωτικὸς προϊστάμενος) τῆς Πρεσβείας. Ἡ πρώτη ἔγινε στὶς 29 Ἰουλίου καὶ ἡ δεύτερη στὶς 27 Αὐγούστου (σ' αὐτὴ δὲν παραβρέθηκε ὁ Τάσκα).

Ἀπὸ τὰ σχετικὰ ἔγγραφα φαίνεται ὁτι ἡ Οὐάσιγκτον ἐνδιαφερόταν ὄχι τόσο γιὰ τὴ συνθηματολογία καὶ τὶς διαδηλώσεις ὅσο γιὰ συγκεκριμένα στοιχεῖα καὶ, ἰδιαίτερα, ἂν ὑπῆρχαν «ὑλικὲς φθορές» σὲ ἀμερικανικὲς ἐγκαταστάσεις, ἂν ὑπῆρχαν «περιπτώσεις τρομοκρατικῶν ἐπιθέσεων καὶ θύματα» καὶ, ἐπίσης, ἂν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνηση εἶχε ἐνδιαφέρον νὰ προφυλάξει τὶς ἐγκαταστάσεις καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τῶν ἀμερικανικῶν ὑπηρεσιῶν στὴν Ἑλλάδα.

Δὲν εἶναι γνωστὲς οἱ ἀπαντήσεις στὰ ἐρωτήματα τῆς Οὐάσιγκτον. Οὐτε καὶ τὸ τί συζητήθηκε στὶς δυὸ εἰδικὲς συσκέψεις γιὰ τὸν ἀντιαμερικανισμό. Πάντως, ὁ Τάσκα πρέπει νὰ καθησύχασε πολὺ τοὺς προϊσταμένους του ὅταν στὶς 27 Ἰουλίου, ἡμέρα «ἀντιαμερικανικῶν ταραχῶν καὶ ἄλλων ἐκδηλώσεων» στὴν Ἀθήνα, τοὺς διαβεβαίωνε ὁτι ἡ ἀμερικανικὴ σημαία κυμάτιζε, ὅπως πάντα, στὸν ἱστὸ τῆς Πρεσβείας του...

Ἡ κυβέρνηση Ἐθνικῆς Ἑνότητος ὁ